

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Історичний факультет
Кафедра міжнародних та регіональних студій

На правах рукопису

Приходько Володимир Володимирович

**СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І НАТО ПІД ЧАС
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: НАПРЯМИ, ФОРМИ І
ПЕРСПЕКТИВИ**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр»
за спеціальністю 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Науковий керівник:

науковий ступінь, вчене звання П.І.П

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ДИНАМІКА ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО ЗА ПЕРІОД 1991–2023 РР.	4
1.1. Напрями співробітництва України і НАТО	4
1.2. Стратегії та політика Альянсу щодо України	14
1.3. Проблеми інтеграції України до НАТО	19
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО	30
2.1. Невійськова допомога НАТО Україні в умовах агресії росії	30
2.2. Безпековий простір і набуття членства в НАТО	35
Висновки до розділу 2	46
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Актуальність дослідження співпраці НАТО та України визначається кількома факторами. Вона важлива для забезпечення безпеки України та стабільності в євроатлантичному регіоні, особливо в контексті права України на самооборону та вибору власних безпекових устоїв. З 2014 р., після анексії Криму Росією, співпраця між НАТО та Україною значно зміцніла, що включає внесок України у місії НАТО та спільні науково-технологічні проекти. Це також сприяє економічному відновленню України. Крім того, дослідження цієї співпраці допомагає розуміти, як обидві сторони можуть разом протистояти агресії та порушенням міжнародного права, що є важливим для формування майбутньої політики та стратегій у сфері безпеки та оборони. НАТО має велике значення для України з кількох причин (безпека: НАТО підтримує безпеку України, яка є важливою для стабільності євроатлантичного регіону), право на самооборону (Альянс повністю підтримує право України на самооборону та вибір власних безпекових устоїв), співпраця (відносини між НАТО та Україною розвивалися з початку 1990-х років і значно посилюються після 2014 р.), підтримка у відповідь на агресію (НАТО засуджує війну агресії Росії проти України і надає Україні безпрецедентний рівень підтримки), внесок України (Україна активно вносить вклад у операції та місії, які очолює НАТО, та має довгу історію співпраці), перехід до інтегрованості з НАТО (співпраця спрямована на допомогу Україні у відновленні її безпекового та оборонного сектора та переході до повної інтегрованості з НАТО). Ці аспекти підкреслюють важливість НАТО для України, особливо у контексті забезпечення безпеки, відповіді на зовнішню агресію та підтримки демократичних цінностей.

Об'єктом роботи є міжнародні відносини.

Предметом роботи є співробітництво України і НАТО під час російсько-української війни – напрями, форми і перспективи.

Метою роботи є на основі аналізу наукової і навчальної літератури охарактеризувати співробітництво України і НАТО під час російсько-української війни – напрями, форми і перспективи.

Завдання роботи:

1. Визначити напрями співробітництва України і НАТО.
2. Розкрити стратегії та політику Альянсу щодо України.
3. Визначити проблеми інтеграції України до НАТО.
4. Охарактеризувати невійськову допомогу НАТО Україні в умовах агресії Росії.
5. Охарактеризувати безпековий простір і набуття членства в НАТО.

Методами роботи є як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, а саме – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, індукція, дедукція, аналогія, узагальнення.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 2 розділів, які містять 5 підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ДИНАМІКА ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО ЗА ПЕРІОД 1991–2023 РР.

1.1. Напрями співробітництва України і НАТО

Історія співробітництва України та НАТО починається з розпаду Радянського Союзу у 1991 р., коли Україна здобула незалежність. Відтоді відносини між Україною та НАТО пройшли шлях від партнерства до глибокої співпраці.

Ранні роки (1991–1996 рр.). У 1991 р. Україна приєдналася до Ради Північноатлантичного співробітництва. Рада Північноатлантичного співробітництва (НАСС) була створена у грудні 1991 р. як форум для діалогу та співпраці з колишніми країнами Варшавського договору.

Цей жест був символом «руки дружби», протягнутої на лондонському саміті в липні 1990 р., коли союзники запропонували нові форми співпраці всім державам Центральної та Східної Європи після завершення Холодної війни. Встановлення політичних зв'язків між Україною та НАТО розпочалося восени 1991 р., і вже у січні 1992 р. український представник взяв участь у засіданні високорівневої робочої групи Ради північноатлантичного співробітництва.

22–23 лютого 1992 р. відбувся перший візит генерального секретаря НАТО М. Вернера до Києва, що поклало початок активному діалогу з альянсом.

8 липня 1992 р. президент України Л. Кравчук відвідав штаб-квартиру НАТО. 16 листопада того ж року Київ відвідав головнокомандувач збройних сил НАТО в Європі генерал Дж. Шалікашвілі, а в 1993 р. – міністр закордонних справ України А. Зленко. Відкриття у вересні 1992 року посольства України в Брюсселі стало важливим кроком у відносинах з альянсом. Приєднання України до Ради північноатлантичного співробітництва 10 березня 1992 р. сприяло зміцненню взаємодії. У 1997 р. Україна стала частиною Ради євроатлантичного партнерства, яка об'єднує членів НАТО та партнерські країни.

У травні 1992 р. Україна отримала статус асоційованого члена Парламентської асамблеї НАТО з постійною делегацією Верховної Ради. Початкові етапи співпраці з альянсом характеризувалися активізацією зусиль України, що позитивно сприймалося обома сторонами.

Було здійснено численні візити, які визначали політичні та правові основи взаємодії, програмні цілі державної політики у сфері співпраці з НАТО, а також принципи, засновані на визнанні територіальної цілісності, непорушності кордонів та підтримці демократичного розвитку України.

Документ встановлював ключові зобов'язання сторін на вищому рівні для розвитку ефективного партнерства та співпраці, що сприяли б забезпеченню більшої стабільності та спільних демократичних цінностей у регіоні Центрально-Східної Європи. Хартія також закріпила принципи та інструменти для посилення взаємодії України з НАТО, визначила теми для консультацій та напрямки співпраці. [28, с. 73].

НАСС складалася з країн-членів НАТО та країн, які приєдналися до програми «Партнерство заради миру». До неї також приєдналися 11 колишніх радянських республік, що утворили Співдружність Незалежних Держав (СНД), а також Грузія та Азербайджан у 1992 р., а потім і республіки Центральної Азії.

НАСС сприяла політичній співпраці з питань безпеки та оборони, а також військово-військовим контактам та співпраці. Вона допомагала будувати довіру на початку 1990-х років, що стало основою для запуску програми «Партнерство заради миру» у 1994 році.

Консультації в рамках НАСС зосереджувалися на залишкових питаннях безпеки Холодної війни, таких як виведення російських військ з Балтійських держав, та на регіональних конфліктах, які виникали в частинах колишнього Радянського Союзу, а також у колишній Югославії. У 1997 р. Євро-Атлантична рада партнерства замінила НАСС, відображаючи бажання союзників побудувати форум безпеки, який би включав західноєвропейських партнерів і був би краще пристосований до все більш складних відносин, які розвивалися з партнерами.

У 1994 р. Україна стала учасником програми «Партнерство заради миру». Програма «Партнерство заради миру» (PfP) була започаткована НАТО у 1994 р. як ініціатива для зміцнення стабільності, безпеки та співпраці між країнами НАТО та іншими державами Євро-Атлантичного регіону. PfP є програмою практичної двосторонньої співпраці, яка дозволяє партнерам розвивати індивідуальні відносини з НАТО, обираючи власні пріоритети для співпраці [6, с. 231].

Основою PfP є зобов'язання до демократичних принципів, що підкріплюють сам Альянс, і метою програми є збільшення стабільності, зменшення загроз миру та побудова посиленого безпекового партнерства між НАТО та країнами-непартнерами в Євро-Атлантичному просторі. Діяльність у рамках PfP охоплює майже всі сфери діяльності НАТО, включаючи роботу, пов'язану з обороною, реформу оборони, політику та планування оборони, цивільно-військові відносини, освіту та навчання, військову співпрацю та навчання, реагування на цивільні надзвичайні ситуації, а також співпрацю у сферах науки та екології.

Кожна країна-учасниця PfP вибирає індивідуальні заходи відповідно до своїх амбіцій та можливостей, які вона подає НАТО у вигляді Презентаційного документа. Потім спільно розробляється та узгоджується Індивідуальна програма партнерства та співпраці (раніше називалася Індивідуальною програмою партнерства) між НАТО та кожною країною-партнером.

З часом було розроблено ряд інструментів та механізмів PfP для підтримки співпраці через комбінацію політик, програм, планів дій та угод. На саміті в Лісабоні у листопаді 2010 р., як частина зосереджених зусиль щодо реформування для розробки більш ефективної та гнучкої політики партнерства, лідери союзників вирішили вжити заходів для спрощення інструментів партнерства НАТО, щоб відкрити всі співробітницькі заходи та навчання для партнерів та гармонізувати програми партнерства [12, с. 481].

Політика партнерства, затверджена міністрами закордонних справ союзників у Берліні у квітні 2011 року, відкрила всі співробітницькі заходи та

навчання, а також деякі програми, які раніше пропонувалися лише партнерам PфP, для всіх партнерів, незалежно від того, чи є вони євро-атлантичними партнерами, країнами, що беруть участь у Діалозі Середземномор'я та Ініціативі співпраці в Стамбулі, чи глобальними партнерами.

Євро-Атлантична рада партнерства забезпечує загальну політичну рамку для співпраці НАТО з євро-атлантичними партнерами та двосторонні відносини, які розвиваються між НАТО та окремими країнами-партнерами в рамках програми PфP.

Зміцнення відносин (1997–2013 рр.). У 1997 р. було підписано Хартію про особливе партнерство, яка створила НАТО-Українську комісію. Хартія про особливе партнерство, підписана між НАТО та Україною у 1997 р., стала фундаментальним документом, який заклав основу для створення НАТО-Української комісії. Цей документ відображає взаємне бажання зміцнити зв'язки, що призвели до співпраці у різних політичних, військових, цивільних надзвичайних, наукових та екологічних сферах [39].

Хартія визначає принципи та напрямки співпраці, включаючи підтримку демократичних інститутів, економічних реформ, інтеграцію України в європейські та євроатлантичні структури. Вона також підкреслює важливість незалежної, демократичної та стабільної України як ключового фактора для забезпечення стабільності в Центральній та Східній Європі. Хартія про особливе партнерство покликана розвивати відносини між НАТО та Україною на основі спільних цінностей та інтересів, зокрема у сфері безпеки. Вона встановлює рамки для регулярного політичного діалогу, співпраці у військовій сфері, а також у сферах науки та екології. НАТО-Українська комісія, створена на основі Хартії, є механізмом для консультацій між союзниками та Україною з питань спільної безпеки. Комісія забезпечує платформу для обговорення широкого спектру питань, від реформи оборони до реагування на кризи [15, с. 94].

З моменту свого створення, НАТО-Українська комісія стала ключовим елементом у відносинах між Україною та НАТО, сприяючи розширенню діалогу

та практичної співпраці https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_89037.htm. Хартія та комісія відіграють важливу роль у підтримці України на її шляху до євроатлантичної інтеграції.

Хартія також відкриває можливості для України участі у миротворчих операціях під егідою ООН або ОБСЄ, що сприяє зміцненню міжнародної безпеки. Вона підтверджує відкритість НАТО до співпраці з новими демократіями Центральної та Східної Європи, до яких належить і Україна. Хартія про особливе партнерство та НАТО-Українська комісія є важливими інструментами для розвитку відносин між Україною та НАТО, сприяючи стабільності та безпеці в регіоні [16].

У 2009 р. було прийнято Декларацію, яка доповнює Хартію, підтверджуючи рішення НАТО про те, що Україна стане членом НАТО.

Посилення співпраці (2014–2021 рр.). Після анексії Криму Росією у 2014 р. співпраця між Україною та НАТО була інтенсифікована. НАТО засудило агресію Росії та посилило підтримку України у розвитку її обороноздатності.

Реакція на агресію Росії (2022–2023 рр.). У січні 2022 р. НАТО-Українська комісія зібралася для обговорення військового нарощування Росії навколо України. Після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. НАТО надало Україні безпрецедентну підтримку.

Реакція НАТО на агресію Росії проти України є комплексною та багатовекторною, включаючи політичну, військову та гуманітарну підтримку. НАТО рішуче засуджує війну агресії Росії проти України, яка є незалежною, мирною та демократичною країною, та надає Україні безпрецедентні рівні підтримки [17].

З початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р., НАТО та його союзники надали Україні значну військову допомогу, включаючи оборонну зброю, боєприпаси та обладнання. Альянс також забезпечив підтримку у сферах розвідки, логістики та кібербезпеки. НАТО активізувало свої сили швидкого реагування та посилило присутність військ у Східній Європі, щоб зміцнити оборону своїх членів та відповісти на будь-які подальші агресивні дії Росії.

Альянс також збільшив свої зусилля у боротьбі з дезінформацією та пропагандою, які поширює Росія.

На політичному рівні НАТО підтримує право України на самооборону та її право вибирати власні безпекові устрої. Відносини між НАТО та Україною датуються початком 1990-х років і з того часу розвинулися в одне з найбільш значущих партнерств НАТО.

Генеральний секретар НАТО відвідав Київ у квітні 2024 р., заявивши, що Україна перебуває на «незворотному шляху» до НАТО, і підтримка буде продовжуватися. Це підкреслює стратегічну важливість України для НАТО та її майбутнє в Альянсі. НАТО також вживає заходів для посилення оборони своїх країн та громадян, реагуючи на небезпечну риторику Росії щодо ядерної, хімічної та біологічної зброї. Альянс продовжує адаптуватися до змінюваних безпекових викликів, що виникають у результаті агресії Росії [21].

Відповідь НАТО на війну, збалансування все більш сильної підтримки України з обґрунтованою небажаністю вступати у відкритий конфлікт з Росією, було більш-менш виправдано. Більшість європейських країн звернулися до перевіреного та випробуваного захисного парасольки НАТО, підтриманого американськими військовими можливостями. Реакція НАТО на агресію Росії проти України демонструє зобов'язання Альянсу до підтримки міжнародної безпеки та стабільності, а також його готовність адаптуватися до нових безпекових викликів [22].

У 2023 р. НАТО-Українська комісія була замінена на НАТО-Українську раду, що підкреслює зміцнення політичних зв'язків та інтеграцію України з НАТО.

У червні 2020 р. Україна стала партнером НАТО з особливими привілеями. Згідно зі стратегією національної безпеки, опублікованою у серпні того ж року, Україна має намір зміцнити свої відносини з НАТО та стати повноправним членом організації. Це передбачає досягнення високого рівня сумісності збройних сил та інших секторів безпеки зі структурами країн-членів

НАТО, активізацію необхідних реформ для відповідності критеріям членства, а також отримання запрошення до Плану дій щодо членства в НАТО.

Двосторонній політичний діалог з Альянсом ведеться на різних рівнях, включаючи парламентський. Парламентська співпраця включає взаємодію з Парламентською асамблеєю НАТО, законодавчу підтримку та контроль за виконанням рішень, що стосуються євроатлантичної інтеграції та вимог членства в НАТО.

Верховна Рада України здійснює контроль за виконанням стратегії євроатлантичної інтеграції, працюючи самостійно та у співпраці з ПА НАТО. Спільна моніторингова група, створена у 2000 році, забезпечує двосторонній контроль [11, с. 325].

Річні національні програми під егідою Комісії Україна-НАТО є основним інструментом для проведення реформ в Україні з 2009 року. Програми, затверджені Президентом України, включають опис реформ, стратегічні цілі та завдання, відповідальних осіб та індикатори ефективності.

Програми зосереджують увагу на досягненні стандартів НАТО, переході сектору безпеки на стандарти Альянсу та зміцненні демократичного контролю. Комісія з координації євроатлантичної інтеграції, очолювана Віце-прем'єр-міністром, розпочала роботу у 2016 році. Інформування громадськості про співпрацю з НАТО відбувається в рамках Концепції 2017–2020 років та щорічного плану заходів.

Чотири спільні робочі групи Україна-НАТО сприяють практичному співробітництву у сферах воєнної реформи, оборонно-технічного співробітництва, науки та довкілля, а також планування на випадок надзвичайних ситуацій.

Основна мета групи з воєнної реформи полягає у підтримці діалогу та залученні НАТО до реформування сектору безпеки. Проекти під її егідою включають ініціативи проти корупції, підготовку цивільного персоналу, реформування військової освіти та соціальний захист військовослужбовців.

Діяльність групи з оборонно-технічного співробітництва визначається Дорожньою картою, яка встановлює основні напрямки співпраці для розвитку військових можливостей України та переходу на стандарти НАТО, включаючи участь у міжнародних проектах [7, с. 165].

Співпраця України з НАТО у сфері наукових досліджень координується через Спільну робочу групу з наукових досліджень (СРГ СНД), яка була створена у 2000 р.. У сфері цивільного захисту, Україна співпрацює з Альянсом через Спільну робочу групу з планування на випадок надзвичайних ситуацій (СРГ ПНС). Комітет НАТО з планування на випадок надзвичайних ситуацій (КПНС) відіграє ключову роль у цій діяльності, а Євроатлантичний координаційний центр реагування на катастрофи (ЄАКЦРК), що діє з 1998 р., займається обміном інформацією та координацією дій у відповідь на катастрофи [2, с. 141].

Завдання СРГ ПНС полягають у плануванні та координації спільних заходів, які відповідають взаємним інтересам. Ця діяльність є частиною роботи КПНС та його підрозділів у контексті РСАП. Україна активно бере участь у міжнародних навчаннях з реагування на катастрофи, організованих НАТО, і працює над створенням національної системи стійкості до різноманітних викликів та загроз.

На сучасному етапі Україна є партнером НАТО, чий підрозділи взяли участь у ключових операціях та місіях Альянсу, включаючи сили реагування НАТО. Українські миротворці служать у Багатонаціональних силах в Косово, а національний персонал бере участь у Місії НАТО в Афганістані «Рішуча підтримка». У зв'язку з пандемією COVID-19, деякі військовослужбовці були тимчасово повернуті до України. Україна також бере участь у операції НАТО «Морський охоронець» Sea Guardian, забезпечуючи моніторинг морської обстановки в Чорному морі.

З 2006 р. Україна брала участь у тренувальній місії НАТО в Іраку, де українські офіцери виступали як військові радники. У 2019 р. Альянс запропонував Україні статус потенційного операційного партнера Місії НАТО в

Іраку, а також розглядається можливість залучення українських військовослужбовців як інструкторів для підготовки іракських військових.

Таким чином, напрями співробітництва України та НАТО охоплюють широкий спектр сфер, від політичного діалогу до практичної військової підтримки. Відносини між Україною та НАТО розвиваються з початку 1990-х років і є одними з найбільш значущих партнерств НАТО.

Співпраця була інтенсифікована після незаконної анексії Криму Росією у 2014 р. та зросла до безпрецедентних рівнів підтримки після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. НАТО активно підтримує Україну у її праві на самооборону та вибір власних безпекових устроїв. Україна активно вносить вклад у НАТО-керовані операції та місії, демонструючи свою прихильність до спільних цінностей безпеки та стабільності. Співпраця у сфері оборони та реформи сектору безпеки є більш розширеною, ніж з будь-якою іншою країною-партнером [13].

НАТО-Українська комісія, створена на основі Хартії про особливе партнерство 1997 р., була головним органом, відповідальним за розвиток відносин та спрямування спільних дій. У 2023 р. комісія була замінена на НАТО-Українську раду, що підкреслює зміцнення політичних зв'язків та зростаючу інтеграцію України з НАТО. Політична та практична підтримка України з боку НАТО включає засудження війни агресії Росії та підтримку реформ у секторі безпеки та оборони. НАТО також надає допомогу у навчанні десятків тисяч українських військових.

З саміту НАТО у Варшаві у липні 2016 р. практична підтримка України визначена у Всеохоплюючому пакеті допомоги (САР) для України. На саміті в Мадриді у 2022 р. союзники посилили САР, щоб надати Україні ще більше підтримки [33].

На саміті у Вільнюсі у 2023 р. союзники домовилися подальше розвивати САР у багаторічну програму допомоги, щоб допомогти відновити сектор безпеки та оборони України та перевести Україну на повну сумісність з НАТО.

Це включає підтримку у сферах розвідки, логістики, кібербезпеки та боротьби з дезінформацією.

Співпраця України та НАТО також охоплює гуманітарні аспекти, зокрема реагування на цивільні надзвичайні ситуації та сприяння демократичному розвитку. Вона відображає стратегічну важливість України для НАТО та її майбутнє в Альянсі. Напрями співробітництва України та НАТО є важливими для забезпечення міжнародної безпеки та стабільності, а також для адаптації до нових безпекових викликів [1, с. 428].

Сьогодні українська дипломатія знаходиться в епіцентрі глобальних та регіональних процесів, які вимагають гнучкості та стратегічного мислення. В умовах зростаючої поляризації міжнародної спільноти та конфліктів, Україна показала здатність до ініціативності та інновацій у захисті своїх інтересів. Однак, тривале протистояння з агресором вимагає від держави не лише витривалості, а й розробки нових підходів до зовнішньої політики. Адаптація до змінюваного геополітичного ландшафту, врахування інтересів союзників, та розробка превентивних заходів є ключовими для забезпечення національної безпеки та стабільності. Аналіз зовнішніх тенденцій та прогнозування можливих сценаріїв дозволить Україні ефективно реагувати на виклики, зберігаючи при цьому стратегічні переваги на міжнародній арені.

1.2. Стратегії та політика Альянсу щодо України

Стратегія та політика НАТО щодо України останніми роками значно зміцнилися, особливо після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р.

Безпека України має велике значення для НАТО і всіх держав-членів Альянсу. НАТО повністю підтримує право України на самооборону та її право вибирати власні механізми безпеки. НАТО засуджує російську агресію, яка істотно підриває євроатлантичну та глобальну безпеку і становить порушення

міжнародного права. На Мадридському саміті у 2022 р. держави-члени Альянсу поглибили Комплексну програму допомоги для України [33].

Комплексна програма допомоги для України від НАТО охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на підтримку України у зміцненні її обороноздатності та проведенні необхідних реформ. Основними аспектами програми є:

- 13 галузей співпраці. Програма включає 13 основних сфер, у яких НАТО надає підтримку Україні;

- 40 цільових напрямків. Ці напрямки дозволяють Україні вирішувати завдання щодо обороноздатності, включаючи поточні оперативні потреби та зміцнення оборонного потенціалу;

- п'ять стратегічних цілей. Програма має п'ять стратегічних цілей, які включають створення об'єднаної системи керівництва силами оборони, ефективну політику планування і застосування ресурсів, розвиток спроможності, об'єднану логістику та систему медичного забезпечення, професіоналізацію Збройних Сил України та створення необхідних військових резервів.

Ця програма є частиною більш широкої підтримки, яку НАТО надає Україні, щоб допомогти країні посилити власну стійкість, краще забезпечувати безпеку і проводити необхідні реформи, зокрема в секторі безпеки і оборони.

19 січня 2024 р. в штаб-квартирі НАТО було представлено нову військову стратегію, яка передбачає членство України в НАТО та військове посилення Східного флангу Альянсу [22].

Рис. 1. Співпраця Альянсу в рамках Програми посилених можливостей

У свою чергу, Україна активно працює над покращенням своїх шансів на прийняття до НАТО, здійснюючи ряд заходів:

1) Реформування оборонного сектору. Україна працює над переходом Збройних сил з радянських стандартів на стандарти НАТО. Реформування оборонного сектору України є ключовим елементом національної безпеки та оборонної політики. Цей процес включає модернізацію Збройних Сил, розвиток оборонно-промислового комплексу та впровадження стандартів НАТО.

Після 2014 р., у зв'язку з анексією Криму та конфліктом на сході, реформування набуло особливої актуальності. Україна розробила ряд

стратегічних документів, спрямованих на досягнення цих цілей. Стратегія національної безпеки України визначає основні напрямки реформ в оборонному секторі. Одним з пріоритетів є перехід на стандарти НАТО, що вимагає значних змін у військовій доктрині. Реформування також передбачає зміцнення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами. Важливим аспектом є розвиток оборонно-промислового комплексу та його інтеграція в міжнародні ринки.

Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами для отримання технічної та консультативної допомоги. Програма реформ включає підвищення професіоналізму військовослужбовців та покращення їх соціального захисту. Особлива увага приділяється розвитку спеціальних операційних сил та кібероборони. Реформування також охоплює вдосконалення системи логістики та медичного забезпечення військ. Україна працює над створенням ефективної системи управління та командування. Значна увага приділяється розробці новітніх видів озброєння та військової техніки.

Реформи передбачають також зміцнення морського та повітряного компонентів оборони. Україна прагне до збільшення оборонного бюджету та ефективного його використання. Важливим елементом реформ є боротьба з корупцією в оборонному секторі. Реформування передбачає також підвищення рівня взаємодії з громадянським суспільством. Україна активно працює над впровадженням міжнародних стандартів управління якістю. Реформи спрямовані на підвищення ефективності військового навчання та освіти. Одним з ключових завдань є інтеграція України в євроатлантичну безпекову архітектуру. Реформування оборонного сектору має важливе значення для забезпечення територіальної цілісності України. Процес реформ вимагає значних зусиль та ресурсів, але є необхідним для майбутнього країни. Успіх реформ в оборонному секторі залежить від підтримки та злагодженої роботи всіх гілок влади [36].

Реформування оборонного сектору є довгостроковим процесом, який потребує послідовності та витримки. Україна прагне до створення сучасної,

мобільної та ефективної армії. Реформи в оборонному секторі мають на меті забезпечення високого рівня оперативної сумісності з НАТО.

Україна розробляє нові підходи до стратегічного планування в оборонному секторі. Реформування передбачає зміцнення ролі жінок у Збройних Силах, активно впроваджує стандарти НАТО у сфері кібербезпеки та інформаційних технологій. Реформи сприяють підвищенню рівня довіри громадян до Збройних Сил.

Розширюється міжнародне військове співробітництво та участь у міжнародних операціях. Реформування оборонного сектору сприяє залученню іноземних інвестицій. Україна працює над створенням ефективної системи резервів та мобілізації. Реформи включають також підвищення рівня прозорості та підзвітності в оборонному секторі. Розробляються нові методики та технології для підготовки військових кадрів. Реформування передбачає зміцнення національної системи розвідки та контррозвідки.

2) Політичні зусилля. Верховна Рада України закликала міжнародні організації та парламенти іноземних держав визначити конкретні часові рамки для вступу України до НАТО.

3) Військова підтримка. Україна отримує військову допомогу та безпекові гарантії від НАТО. Військова підтримка України від країн-членів НАТО є значною та багатогранною. Зокрема, це:

– фінансова допомога. Країни НАТО надали Україні військову підтримку на суму близько 8 мільярдів доларів;

– створення спецфонду. Генеральний секретар НАТО запропонував створити спеціальний фонд на 100 мільярдів доларів для військової допомоги Україні;

– довгострокова підтримка. НАТО заявляє про необхідність готуватися до довгострокової підтримки України;

– практична підтримка. З 2014 р., після незаконної анексії Криму Росією, НАТО активізувало співпрацю з Україною у ключових галузях;

- підготовка військовослужбовців: НАТО забезпечило підготовку десятків тисяч українських військовослужбовців;

- комплексна програма допомоги. На Мадридському саміті у 2022 р. держави-члени Альянсу поглибили програму допомоги для України [33].

4) Зміцнення стримування і оборони. НАТО узгодило пакет заходів, які наближають Україну до членства в Альянсі, який включає наступні елементи:

- багаторічна програма допомоги. Ця програма сприяє переходу Збройних сил України з радянських стандартів на стандарти НАТО та відбудові сектору безпеки і оборони України;

- критичні потреби. Пакет передбачає забезпечення України паливом, обладнанням для розмінування, медичними матеріалами та іншими критичними ресурсами;

- Нова Рада Україна – НАТО. Створення цієї ради забезпечує більш тісну співпрацю та координацію між Україною та Альянсом;

- відмова від вимог Плану дій з підготовки до членства. Це рішення відкриває шлях для прискореного прийняття України до НАТО;

- оборонні плани. Розроблені плани передбачають утримання 300 тисяч військ на високому рівні готовності, включно з повітряними і морськими силами;

- план дій з оборонного виробництва. Цей план має на меті прискорення спільних закупівель, збільшення виробничого потенціалу і удосконалення оперативної сумісності членів Альянсу;

- інвестиції в оборону. Союзники НАТО взяли на себе зобов'язання інвестувати мінімум 2% свого ВВП в оборону.

5) Боротьба з корупцією. Україна працює над покращенням своєї системи боротьби з корупцією, що є важливим аспектом для наближення до стандартів НАТО.

1.3. Проблеми інтеграції України до НАТО

Сучасний геополітичний ландшафт, що впливає на Україну, є складним та багатогранним. Він включає:

1. Глобальний конфлікт між демократичними державами та авторитарними режимами.
2. Девальвацію міжнародних безпекових структур, що підриває їхню ефективність.
3. Протистояння США та Китаю, яке має широкі міжнародні наслідки.
4. Внутрішньополітичні процеси в США, які впливають на їхню зовнішню політику.
5. Ескалація конфліктів на Близькому Сході, що веде до регіональної нестабільності.
6. Вибори у країнах-партнерах та міжнародних інституціях, які можуть змінювати баланс сил.
7. Регіональні події та конфлікти, які створюють нові виклики та можливості.

Ці процеси є взаємопов'язаними та взаємозалежними, формуючи складну мережу причинно-наслідкових зв'язків, які вимагають від України гнучкої та прогнозованої зовнішньої політики. Важливо, щоб Україна продовжувала адаптуватися до цих змін, використовуючи стратегічне планування та міжнародну співпрацю для захисту своїх національних інтересів.

Ескалація загроз та кризових подій, включаючи агресію Росії проти України, призвела до значної поляризації міжнародної спільноти. Світ стає свідком гострого розділення між демократичними країнами, такими як США, ЄС та членами НАТО, та авторитарними державами, де переважають тоталітарні тенденції та ігнорування прав людини, як-от Росія, Китай, КНДР, Білорусь, Іран та Сирія. Ця боротьба за вплив розгортається у різних регіонах світу, включаючи Африку, Латинську Америку та Близький Схід [43].

На геополітичній арені спостерігаються дві протилежні тенденції:

1. Зміцнення солідарності та політико-економічної консолідації серед демократичних країн, об'єднаних спільними цінностями та міжнародними нормами.

2. Посилення військово-політичного співробітництва між авторитарними державами, що може відображати зростання їхньої координації та впливу.

Ці процеси поляризації вимагають від України активної зовнішньої політики та стратегічного підходу для захисту своїх національних інтересів у складних міжнародних умовах. Захист прав людини, підтримка міжнародних норм та співпраця з демократичними партнерами залишаються ключовими пріоритетами для України у цьому контексті.

Проблеми інтеграції України до НАТО полягають у наступному:

1. Інтеграція України до НАТО є складним процесом, що вимагає значних реформ у сфері оборони та безпеки.

2. Однією з головних перешкод на шляху України до НАТО є зовнішній тиск та військова агресія з боку російської федерації.

3. Внутрішньополітичні розбіжності в Україні також ускладнюють процес інтеграції до Північноатлантичного альянсу. Внутрішньополітичні розбіжності в Україні з приводу вступу у НАТО є складною та багатогранною темою. Це питання викликає жваві дебати серед політиків, експертів та громадськості, оскільки воно стосується національної безпеки, зовнішньої політики та ідентичності України.

З одного боку, існує потужна підтримка вступу України до НАТО серед тих, хто вважає, що це зміцнить безпеку країни та її позиції на міжнародній арені. Вони аргументують, що членство в НАТО допоможе Україні краще захищатися від зовнішніх загроз та забезпечить стратегічну підтримку від інших членів альянсу.

З іншого боку, є сили, які виступають проти вступу України до НАТО, побоюючись, що це може спровокувати подальшу напруженість у відносинах з Росією та іншими сусідніми країнами. Вони також висловлюють занепокоєння

щодо можливих втрат суверенітету та незалежності, а також фінансових витрат, пов'язаних з членством в альянсі.

4. Необхідність відповідати стандартам НАТО вимагає від України значних фінансових вкладень у модернізацію військового сектору. НАТО висуває ряд стандартів до своїх членів.

Функціонуюча демократична політична система, заснована на ринковій економіці – це така система управління державою, де влада визнається за народом і здійснюється народом безпосередньо або через обраних представників. Вона передбачає наявність свободи слова, свободи зібрань, множинності політичних партій та вільних та справедливих виборів. Ринкова економіка – це система економічних відносин, де ресурси розподіляються на основі законів попиту та пропозиції, а ціни формуються вільно на ринку без безпосереднього втручання держави. Вона характеризується приватною власністю, конкуренцією, економічною свободою та захистом прав споживачів [25, с. 236].

Демократична політика має важливе значення для ринкової економіки з кількох причин:

1. Політична свобода та правова держава. Демократія забезпечує політичну свободу, яка є основою для економічної свободи. Правова держава, яка є характерною для демократій, надає правову впевненість, необхідну для функціонування ринкової економіки.

2. Інвестиції та людський капітал. Демократії, як правило, здійснюють широкомасштабні інвестиції, особливо в охорону здоров'я та освіту, що сприяє підвищенню продуктивності та економічному зростанню.

3. Стабільність та корективні механізми: Демократія забезпечує політичну стабільність та механізми для виправлення помилок, які є основою для безпечних інвестицій та стабільного зростання.

4. Управління ринками та публічні блага: Демократії краще забезпечують надання публічних благ, таких як освіта, охорона здоров'я та інфраструктура;

керують ринками ефективніше; та перетворюють конкуренцію на політичний компроміс, а не на політичне насильство.

Таким чином, демократична політика створює умови для розвитку ринкової економіки, сприяючи інноваціям, залученню капіталу та забезпеченню стабільності, необхідних для сталого економічного зростання [3, с. 116].

Таким чином, функціонуюча демократична політична система, заснована на ринковій економіці, поєднує в собі принципи демократії з економічною системою, яка сприяє економічному зростанню та розвитку через механізми вільного ринку.

2. Справедливе ставлення до меншин. Справедливе ставлення до меншин – це принцип, який вимагає від держави та суспільства забезпечити рівні права та можливості для всіх груп населення, незалежно від їхньої етнічної, релігійної, культурної чи соціальної приналежності. Це означає, що меншини мають право на: захист від дискримінації (всі люди мають бути захищені від будь-якої форми дискримінації); рівний доступ до ресурсів та послуг (меншини мають мати такий самий доступ до освіти, охорони здоров'я, житла та інших соціальних благ, як і більшість); збереження культурної ідентичності (меншини мають право зберігати та розвивати свою мову, культуру та традиції); участь у політичному житті (меншини мають право брати участь у прийнятті рішень, особливо коли це стосується їхніх інтересів).

Справедливе ставлення до меншин є ключовим для підтримки миру, стабільності та гармонії в багатонаціональних та багатокультурних суспільствах. Воно також сприяє соціальній інтеграції та зміцненню демократії [23, с. 93].

3. Зобов'язання до мирного вирішення конфліктів. Зобов'язання до мирного вирішення конфліктів є одним з основоположних принципів міжнародних відносин та внутрішньої політики багатьох країн. Це поняття базується на переконанні, що діалог та переговори є більш ефективними та гуманними методами вирішення розбіжностей, ніж військові дії. Мирне вирішення конфліктів сприяє стабільності, безпеці та процвітанню націй.

Міжнародні організації, такі як ООН, зіграли ключову роль у розробці механізмів та процедур для мирного вирішення конфліктів. Через свої місії та спеціальні уповноважені органи, ООН намагається запобігати конфліктам, захищати права людини та сприяти сталому розвитку.

Дипломатія є основним інструментом у мирному вирішенні конфліктів. Вона включає в себе переговори, посередництво, добру службу, дослідження та вирішення спорів. Дипломатичні зусилля можуть бути двосторонніми або багатосторонніми, залежно від характеру та масштабу конфлікту. Правові засади мирного вирішення конфліктів закріплені в багатьох міжнародних документах, включаючи Статут ООН та міжнародні конвенції. Ці документи закликають держави вирішувати свої розбіжності через міжнародний суд або інші мирні засоби.

Миротворчі операції є ще одним важливим інструментом для підтримки миру та безпеки. Миротворці, як правило, є нейтральними силами, які допомагають відокремити сторони конфлікту, забезпечують захист цивільного населення та сприяють відновленню [41, с. 180].

Громадянське суспільство та неурядові організації також відіграють ключову роль у мирному вирішенні конфліктів. Вони можуть виступати як посередники, надавати гуманітарну допомогу та сприяти діалогу між сторонами. Економічні санкції та інші форми тиску можуть використовуватися для стимулювання сторін конфлікту до мирного вирішення. Однак такі заходи повинні бути застосовані обережно, щоб не завдати шкоди цивільному населенню. Культура миру та ненасильства повинна бути вихована на всіх рівнях суспільства. Освіта для миру може сприяти розвитку толерантності, взаєморозуміння та вирішення конфліктів без насильства.

Мирне вирішення конфліктів вимагає часу, терпіння та готовності до компромісів з обох сторін. Це процес, який може включати багато етапів, від прямих переговорів до виконання угод. Успіх мирного вирішення конфліктів часто залежить від підтримки міжнародної спільноти та здатності сторін

дотримуватися досягнутих домовленостей. Міжнародна підтримка може включати фінансову допомогу, технічну експертизу та політичне сприяння.

Мирне вирішення конфліктів є вибором, який вимагає від кожної сторони відмовитися від насильства як засобу досягнення своїх цілей. Це вибір на користь спільного майбутнього, заснованого на взаємній повазі та співпраці.

4. Здатність та готовність робити військовий внесок у операції НАТО. Це означає, що країна-член НАТО повинна мати не тільки необхідні військові ресурси, але й політичну волю для активної участі в операціях Альянсу. Це включає:

- військові спроможності. Наявність достатньої кількості добре оснащених та навчених військових сил;

- сумісність та інтеграція. Здатність військових сил країни ефективно співпрацювати з силами інших членів НАТО, включаючи стандартизацію обладнання та процедур;

- готовність до дій. Бажання та політична рішучість країни використовувати свої військові сили за межами національної території для підтримки місій НАТО;

- внесок у колективну оборону. Участь у колективних заходах оборони, які можуть включати відправку військ, надання обладнання, або інші ресурси в рамках операцій НАТО [42, с. 267].

Ці зобов'язання відображають основні принципи НАТО, які базуються на колективній обороні та взаємодопомозі між союзниками.

5. Зобов'язання до демократичних цивільно-військових відносин та інституційних структур, що означає наявність в країні системи, де військові сили підпорядковуються цивільному контролю, а інституційні структури забезпечують прозорість, підзвітність та ефективність управління обороною. Це включає:

- цивільний контроль за військовими. Військові сили мають бути під контролем цивільних органів влади, що гарантує, що військова політика та дії відповідають демократично обраному курсу країни;

- прозорість військових витрат. Бюджет на оборону та військові витрати повинні бути відкритими для перевірки та обговорення в рамках демократичних процесів;

- підзвітність військового керівництва. Військові лідери мають нести відповідальність перед цивільним урядом та суспільством за свої дії та рішення;

- відокремлення військової та політичної влади: Забезпечення, що військові не втручаються в політичні процеси та не використовують свій вплив для зміни цивільного керівництва;

- інституційні структури для управління обороною. Наявність ефективних інституцій, які займаються плануванням, координацією та виконанням оборонної політики.

Ці зобов'язання є важливими для забезпечення, що військова сила використовується виключно для захисту країни та її інтересів, а не для внутрішньополітичних цілей, і що вона діє в рамках правової держави та демократичних принципів.

Також, НАТО розробляє та впроваджує концепції, доктрини та процедури для досягнення необхідних рівнів сумісності, змінності або спільності, необхідних для досягнення взаємодії. Це включає оперативні, процедурні, матеріальні та адміністративні сфери

5. Суспільна думка в Україні щодо вступу до НАТО є поділеною, що створює додаткові виклики для уряду. Суспільна думка в Україні щодо вступу до НАТО значно змінилася за останні роки. Згідно з останніми соціологічними дослідженнями, 83% опитаних українців виступають за приєднання до Північноатлантичного альянсу. Ця підтримка є стабільною по всій країні, з показниками, що коливаються від 79% на сході до 93% на заході України.

Рис. 2. Ставлення українців до НАТО

Президент Володимир Зеленський подав заявку на пришвидшений вступ України до НАТО у відповідь на незаконне приєднання Росією українських територій. Це рішення відображає зміну ставлення українців до членства в НАТО, яке раніше було більш поділене. Наприклад, у 2002 р. думки жителів України розділилися майже порівну – 27.2% за вступ, а 33% проти. Зараз, після років впливу російської пропаганди та зростаючої загрози з боку Росії, більшість українців вважають членство в НАТО важливим для забезпечення безпеки країни.

Висновки до розділу 1

Таким чином, Україна та НАТО мають довгу історію співробітництва, яка почалася ще на початку 90-х рр. З того часу, відносини між Україною та Альянсом значно поглибилися. Особливо після 2014 р., коли Росія незаконно анексувала Крим, співпраця між Україною та НАТО була активізована. Україна вступила до Ради північноатлантичного співробітництва у 1991 р. та програми «Партнерство заради миру» у 1994 р. У 1997 р. було підписано Хартію про

особливе партнерство, яка поглибила відносини. У 2009 р. була підписана Декларація про доповнення до Хартії, що підтвердила намір України стати членом НАТО. Комісія Україна – НАТО була створена на основі Хартії про особливе партнерство. У 2023 р. Комісію замінила Рада Україна – НАТО, що свідчить про зміцнення відносин. Співпраця України з НАТО включає підвищення рівня оперативних спроможностей Збройних Сил України. Також важливим є співробітництво у сфері оборонних реформ та професіоналізації війська.

На Вільнюському саміті у 2023 р. КПД була перетворена на багаторічну програму. Програма допомоги сприяє відбудові структур безпеки і оборони України. НАТО прагне до повної оперативної сумісності з Україною. Альянс відіграє ключову роль у євроатлантичній структурі безпеки. НАТО сприяє створенню нових форм співпраці та взаєморозуміння. Альянс зобов'язаний до розширення стабільності. НАТО віддане припиненню людських страждань, спричинених конфліктом на Балканах. Альянс бере участь у контролі над озброєннями. НАТО адаптує свій підхід до проблем безпеки. Альянс вирішує завдання у сфері безпеки. НАТО забезпечує колективну оборону. Альянс розвиває відносини з країнами-партнерами.

Інтеграція України до НАТО супроводжується рядом проблем, які потребують уваги та розв'язання. Однією з основних перешкод є військовий конфлікт на сході України та анексія Криму Росією. Членство в НАТО вимагає від країни стабільності та відсутності територіальних конфліктів. Російська агресія створює безпекові виклики, які ускладнюють інтеграційний процес. Існує також опір з боку деяких членів НАТО, які стурбовані можливими наслідками розширення Альянсу. Внутрішньополітичні розбіжності в Україні також впливають на процес інтеграції. Реформування оборонного сектору України є важливим кроком на шляху до НАТО, але воно вимагає значних зусиль. Необхідно забезпечити сумісність військових стандартів України зі стандартами НАТО. Економічні труднощі України можуть уповільнити процес модернізації армії. Публічна підтримка членства в НАТО в Україні не є

однозначною, що створює додаткові виклики. Інформаційна війна та пропаганда також впливають на громадську думку щодо НАТО. Необхідно подолати історичні стереотипи та недовіру до Альянсу. Україна має працювати над зміцненням демократичних інститутів для відповідності критеріям НАТО. Зовнішньополітичний тиск Росії на Україну є серйозною перешкодою для інтеграції. Потрібно забезпечити правову сумісність України з нормами міжнародного права, які дотримує НАТО. Україна повинна продемонструвати здатність до ефективної самооборони. Важливою є підтримка з боку ключових членів НАТО для просування інтеграції. Україні необхідно активізувати двосторонні відносини з країнами-членами Альянсу. Також важливим є забезпечення прозорості в оборонних витратах та боротьба з корупцією. Україна має продовжувати участь у миротворчих місіях під егідою НАТО.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО

2.1. Невійськова допомога НАТО Україні в умовах агресії Росії

Невійськова допомога НАТО Україні охоплює ряд напрямків, які спрямовані на підтримку країни в умовах агресії Росії. Ключовими аспектами цієї допомоги є:

1. Політична співпраця. НАТО активно співпрацює з Україною на політичному рівні, підтримуючи суверенітет та територіальну цілісність країни. Даний вид співпраці детально описаний у попередньому розділі.

2. Розвиток цінностей демократії. Альянс допомагає Україні у зміцненні демократичних інститутів, верховенства права та внутрішніх реформ. НАТО надає Україні допомогу у зміцненні демократичних інститутів, верховенства права та внутрішніх реформ на кількох рівнях:

- політична підтримка. НАТО підтримує Україну на політичному рівні, включаючи підтримку її суверенітету та територіальної цілісності;
- реформа сектору безпеки та оборони. Альянс допомагає Україні у реформуванні сектору безпеки та оборони, що є ключовим для забезпечення верховенства права;
- боротьба з корупцією. НАТО закликає та підтримує Україну у проведенні реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією.

3. Підтримка реформ. Альянс підтримує зусилля України щодо втілення головних реформ, які мають зміцнити демократичні інститути країни [31].

4. Протидія надзвичайним ситуаціям. НАТО надає допомогу Україні у підготовці та реагуванні на різні надзвичайні ситуації. НАТО надає Україні допомогу у підготовці та реагуванні на різні надзвичайні ситуації через Євроатлантичний координаційний центр реагування на катастрофи (EADRCC) через запити на обладнання та ресурси (Україна може звертатися до EADRCC з проханням про міжнародну допомогу, яка включає запити на спеціалізоване

обладнання, таке як автокрани, бульдозери, спецмашини радіаційної та хімічної розвідки), підтримку цивільного населення (НАТО допомагає Україні у підготовці до можливих надзвичайних ситуацій, які можуть вплинути на мирне населення, забезпечуючи необхідні ресурси для захисту та підтримки) координацію міжнародної допомоги: EADRCC виступає як основний механізм координації міжнародної допомоги від країн-членів НАТО та партнерів у випадку надзвичайних ситуацій. Ця допомога є частиною ширшої взаємодії НАТО з Україною, спрямованої на підтримку країни у зміцненні її стійкості та здатності ефективно реагувати на різні виклики та загрози

5. Науково-технічне співробітництво. Альянс співпрацює з Україною у сфері науки та технологій, що включає обмін знаннями та досвідом. Співпраця НАТО з Україною у сфері науки та технологій включає ряд ініціатив та програм, які сприяють обміну знаннями та досвідом, а саме:

- спільна робоча група. Існує Спільна робоча група з наукового і екологічного співробітництва НАТО – Україна, яка опікується співробітництвом у зв'язаній з безпекою галузі науки і техніки;

- інноваційний діалог. НАТО та Україна проводять інноваційний діалог високого рівня з метою розширення існуючого партнерства через обмін думками щодо розвитку інноваційних екосистем;

- підтримка інновацій. Альянс підтримує українські інновації, зокрема в оборонних цілях, та допомагає в оцінюванні технологій подвійного призначення;

- фінансування інновацій. НАТО досліджує можливості фінансування, які б збільшили масштаб українських інноваційних зусиль;

- Фонд інновацій НАТО. У 2022 р. Альянс започаткував Фонд інновацій НАТО для розвитку технологій. Фонд інновацій НАТО був запущений 30 червня 2022 р. як перший у світі мультисуверенний фонд венчурного капіталу. Фонд створений для інвестування в новітні технології, які можуть трансформувати безпеку на десятки років уперед, розрахований на 15 років.

Фонд планує інвестувати один мільярд євро в стартапи та інші фонди венчурного капіталу. Інвестиції будуть спрямовані на розвиток технологій подвійного використання, включаючи штучний інтелект, опрацювання великих даних, квантові технології, автономність, біотехнології, нові матеріали, енергетика, рушії та космос.

Фонд доповнює ініціативу DIANA, яка підтримує розробку і адаптацію нових технологій до критичних проблем безпеки і оборони. Цей фонд є частиною зусиль НАТО зміцнити інноваційну екосистему Альянсу та покращити безпеку громадян країн-членів.

Ці заходи демонструють зобов'язання НАТО до підтримки України у сфері науки та технологій, що є важливим для зміцнення оборонних спроможностей та економічної відбудови країн [30].

6. Розвиток цивільного персоналу сектору безпеки: НАТО допомагає у підготовці цивільного персоналу, який працює у сфері безпеки. Розвиток цивільного персоналу сектору безпеки є одним з ключових напрямків співпраці між НАТО та Україною:

- Програма з професійного розвитку. Існує спеціалізована Програма Україна – НАТО з професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки і оборони, яка спрямована на підвищення кваліфікації та розвиток навичок;

- спільна робоча група. Спільна робоча група Україна–НАТО з питань воєнної реформи (JWGDR) займається реалізацією ініціатив у галузі цивільно-військових відносин, демократичного контролю, цивільного управління Збройними Силами та іншими структурами безпеки;

- обмін досвідом. Україна та НАТО обмінюються досвідом та кращими практиками у сфері розвитку цивільного персоналу, що сприяє ефективному функціонуванню сектору безпеки;

- підтримка реформ. НАТО активно підтримує реформування сектору безпеки в Україні, що включає розвиток цивільного персоналу, з метою забезпечення громадянського контролю над силовими структурами. Ці заходи

сприяють зміцненню демократичного управління, підвищенню прозорості та підзвітності в секторі безпеки, а також підготовці кваліфікованих фахівців, здатних ефективно реагувати на сучасні виклики безпеки.

7. Протидія кібер-загрозам. Альянс підтримує Україну у зміцненні кібербезпеки та захисті від кібер-атак. Протидія кібер-загрозам між Альянсом і Україною є важливою частиною забезпечення національної та міжнародної безпеки. Співпраця у цій сфері дозволяє обмінюватися важливою інформацією про потенційні кібер-загрози. Розвиток спільних нормативних документів підвищує ефективність реагування на інциденти, створення спільних центрів кібербезпеки сприяє координації зусиль [28].

Навчання фахівців з кібербезпеки є ключовим для підвищення кваліфікації. Використання сучасних технологій дозволяє виявляти та нейтралізувати кібер-загрози. Розробка спільних стратегій кіберзахисту зміцнює систему безпеки, обмін досвідом у сфері кібербезпеки підвищує загальний рівень захищеності, створення міжнародних стандартів кібербезпеки сприяє уніфікації підходів, проведення спільних навчань та тренувань зміцнює взаємодію.

8. Енергетична безпека. НАТО допомагає Україні у забезпеченні енергетичної безпеки та розвитку відповідної інфраструктури. Енергетична безпека НАТО і України є ключовим аспектом регіональної та міжнародної стабільності. Забезпечення надійних джерел енергії є важливим для економічного розвитку та обороноздатності.

Україна, як партнер НАТО, відіграє стратегічну роль у енергетичному ландшафті Європи. Диверсифікація енергетичних поставок є важливою для зменшення залежності від одного джерела. Розвиток відновлювальної енергетики може зміцнити енергетичну незалежність. Співпраця з НАТО може допомогти Україні у захисті своєї енергетичної інфраструктури.

Кібербезпека енергетичних мереж є критичною для запобігання зовнішнім загрозам. Інвестиції в енергетичну інфраструктуру сприяють створенню стійких систем. Підтримка НАТО у розвитку енергетичного сектору

України може бути взаємовигідною. Зміцнення енергетичної безпеки може допомогти протистояти геополітичному тиску. Розробка спільних енергетичних проектів може підвищити регіональну інтеграцію, використання альтернативних маршрутів поставок зменшує ризики перебоїв, створення резервних запасів енергоресурсів є частиною стратегії безпеки.

Обмін інформацією та досвідом може покращити реагування на енергетичні кризи, розвиток міжнародного законодавства щодо енергетичної безпеки підвищує правову визначеність, співробітництво у сфері енергетики може стати засобом дипломатії. Розвиток транскордонних енергетичних зв'язків зміцнює регіональну стабільність, енергетична ефективність може зменшити зовнішню залежність та витрати. Впровадження новітніх технологій підвищує надійність енергосистем. Стратегічне планування є ключем до ефективного управління енергетичними ресурсами. Підтримка наукових досліджень у сфері енергетики розширює можливості інновацій. Розвиток місцевих енергетичних ринків сприяє економічній конкурентоспроможності. Залучення громадськості до обговорення енергетичної політики підвищує прозорість. Моніторинг та аналіз енергетичних трендів допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень. Створення механізмів швидкого реагування на енергетичні аварії забезпечує готовність до непередбачених ситуацій. Розуміння взаємозв'язку між енергетикою та кліматичними змінами є важливим для сталого розвитку. Підвищення рівня енергетичної освіти сприяє формуванню відповідального споживання. Зміцнення міжнародної співпраці у сфері енергетики відповідає глобальним викликам. Встановлення стандартів безпеки для енергетичних об'єктів є необхідним для запобігання ризикам. Розвиток енергетичного діалогу між країнами НАТО та Україною може підсилити взаєморозуміння. Впровадження заходів з енергозбереження може знизити енергетичну вразливість, підвищення рівня енергетичної незалежності є стратегічним пріоритетом, розробка спільних нормативних документів сприяє уніфікації підходів до енергетичної безпеки. Використання міжнародних грантів та інвестицій може підтримати енергетичні проекти [5, с. 58].

Забезпечення стабільності енергетичних цін сприяє економічному розвитку, розширення мережі енергетичних партнерств зміцнює міжнародну безпеку, впровадження стандартів відновлювальної енергетики відповідає екологічним вимогам. Розвиток міжнародного співробітництва у сфері ядерної безпеки є важливим для запобігання ризикам. Підтримка ініціатив з енергетичної освіти та досліджень збільшує потенціал інновацій.

Ця допомога є частиною ширшої стратегії НАТО, яка спрямована на підтримку України у протистоянні агресії та зміцненні її обороноздатності на невійськовому рівні. Важливо зазначити, що така допомога не включає пряму військову інтервенцію, але вона є важливою для підтримки стабільності та безпеки в регіоні.

2.2. Безпековий простір і набуття членства в НАТО

Безпековий простір НАТО – це концепція, яка охоплює зусилля та ініціативи, спрямовані на забезпечення безпеки та стабільності в регіоні, де діє НАТО. Це включає заходи з колективної оборони, кібербезпеки, протидії гібридним загрозам, а також співпрацю з партнерськими країнами, такими як Україна, для підвищення їхньої обороноздатності та безпеки.

Україна, не будучи членом НАТО, бере участь у різних програмах співпраці з Альянсом, що сприяє інтеграції в євроатлантичний безпековий простір. Це включає реформування оборонного сектору згідно зі стандартами НАТО, участь у спільних навчаннях та операціях, а також обмін розвідувальною інформацією та технологіями. Концепція безпекового простору НАТО також передбачає зміцнення здатності країн-членів та їхніх партнерів протистояти сучасним загрозам, таким як тероризм, кібератаки та гібридна війна. Безпековий простір також передбачає співпрацю з країнами, які не є членами НАТО, але мають стратегічне значення для Альянсу, як-от Україна. Це включає підтримку у реформуванні оборонного сектору, навчання та спільні військові маневри, а

також обмін розвідданими та технологіями для підвищення обороноздатності та стійкості до різних видів загроз.

Набуття членства в НАТО є процесом, який вимагає від країн-кандидатів виконання певних політичних, економічних, оборонних та правових критеріїв. Основним інструментом для підготовки до членства є План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ), який був започаткований у 1999 р. ПДЧ допомагає країнам-кандидатам у їхній підготовці до можливого майбутнього вступу до Альянсу через реалізацію індивідуального діалогу та програми заходів.

Україна була визнана країною-претендентом після подій 2014 р. і продовжує співпрацю з НАТО через різні програми, включаючи «Партнерство заради миру». Рішення про запрошення країни до НАТО ухвалюється країнами-членами Альянсу на основі консенсусу [18].

Нещодавно, 20 держав НАТО офіційно підтримали членство України в Альянсі, що є значним кроком у процесі інтеграції України до євроатлантичного безпекового простору. Однак, жодні конкретні дати для набуття членства не встановлюються, і країна повинна продовжувати виконувати умови та формувати консенсус серед країн-членів [34].

Інтеграція України в євроатлантичний безпековий простір стикається з рядом проблем та викликів. Однією з основних проблем є необхідність відповідності стандартам НАТО, як у військовому, так і в політичному аспектах. Це включає реформування оборонного сектору, забезпечення демократичного контролю над збройними силами та модернізацію військового обладнання.

Україна проводить ряд реформ у оборонній сфері, щоб відповідати критеріям для вступу в НАТО. Основні напрямки реформ включають:

1. Демократичний цивільний контроль над силами безпеки та оборони.
2. Забезпечення доброчесності, прозорості та підзвітності у секторі безпеки та оборони.
3. Трансформація оборонної політики та планування.
4. Модернізація систем управління та контролю.
5. Удосконалення системи стратегічних комунікацій.

6. Цифрова трансформація, кібербезпека, інформаційна безпека та обмін інформацією.

7. Трансформація оборонної промисловості та впровадження сучасних технологій.

8. Управління ресурсами та розширення можливостей у сфері реабілітації та реінтеграції ветеранів війни.

Ці реформи спрямовані на підвищення обороноздатності України та її здатності інтегруватися в євроатлантичні безпекові структури. Вони також відображають зобов'язання України досягти стандартів НАТО та зміцнити свою спроможність протистояти сучасним загрозам.

Крім того, цифрова трансформація є важливою для оборонної сфери з кількох причин:

1. Підвищення ефективності. Цифрові технології дозволяють оптимізувати процеси управління, логістики та комунікацій, забезпечуючи швидке реагування на загрози.

2. Кібербезпека. Зростання кіберзагроз вимагає від оборонних систем бути оснащеними сучасними засобами захисту та виявлення інцидентів.

3. Аналіз даних. Великі обсяги даних, зібрані з різних джерел, можуть бути аналізовані для прийняття обґрунтованих рішень та прогнозування потенційних загроз.

4. Автоматизація. Автоматизовані системи можуть виконувати рутинні та повторювані завдання, звільняючи людські ресурси для більш складних завдань.

5. Інтеграція систем. Цифровізація дозволяє інтегрувати різні оборонні платформи та системи, забезпечуючи єдиний оперативний простір.

6. Точність та надійність. Цифрові технології підвищують точність та надійність озброєнь та обладнання.

7. Дистанційне керування. Безпілотні та дистанційно керовані системи зменшують ризики для військового персоналу та підвищують безпеку операцій.

8. Інновації. Цифрова трансформація стимулює розвиток нових технологій, які можуть бути застосовані в оборонній сфері.

9. Міжнародна співпраця. Сумісність цифрових систем дозволяє краще координувати спільні операції з міжнародними партнерами.

10. Оборонна готовність. Цифровізація оборонних систем забезпечує постійну готовність до відповіді на загрози без затримок.

Іншою значною проблемою є зовнішній тиск та геополітичні виклики, особливо з боку російської федерації, яка виступає проти розширення НАТО на схід. Це створює напруженість та конфлікти в регіоні, що ускладнює процес інтеграції [20 с. 183].

Україна стоїть перед важливими геополітичними завданнями, що вимагають від неї формування міцної морської ідентичності та активної участі у світовій арені. Історично, боротьба за доступ до моря та вплив на Причорномор'я була ключовою для розвитку країни. Сучасна Україна має зосередитися на розбудові власної унікальної ідентичності, що включає культурні та політичні зв'язки з Центральною Європою, та на плеканні національної свідомості.

Геополітичний потенціал України може бути реалізований через стратегічні союзи у Великій Чорноморській дузі, що охоплює Балкани, Туреччину, Кавказ, та Центральну Азію. Ці регіони, які переживають національне відродження, можуть стати ключовими партнерами для України. Україна також повинна прагнути до створення міцних зв'язків з провідними морськими державами, які поділяють цінності індивідуальної свободи та соціальної динаміки, включаючи США, Канаду, Великобританію, Францію, Іспанію, Швецію, Японію, та ПАР.

Протистояння російському впливу вимагає від України розвитку стратегій, які б захищали її культурну та національну унікальність. Важливим елементом у цьому контексті є підтримка тюркськомовних народів, які можуть стати важливими геополітичними партнерами.

Для досягнення цих цілей, Україні необхідно забезпечити політичну єдність та визначеність національних інтересів. Це включає відмову від проросійських політичних сил та активне сприяння національній свідомості та

культури. Тільки через революційне оновлення суспільства та ментальності можливе зміцнення національної гідності та геополітичної позиції України на світовій арені.

Крім того, Україна має подолати внутрішні виклики, такі як корупція, економічні труднощі та політична нестабільність, які можуть впливати на її здатність відповідати вимогам Альянсу. Також важливим є питання суспільної підтримки, оскільки інтеграція в НАТО вимагає широкого консенсусу серед населення.

Ще однією перешкодою є необхідність координації з іншими країнами-членами НАТО та досягнення консенсусу щодо прийняття нових членів. Україна повинна продемонструвати, що її членство буде сприяти загальній безпеці та стабільності Альянсу.

Наукова співпраця з НАТО через програму «Наука заради миру та безпеки» також відіграє важливу роль у вирішенні проблемних питань, пов'язаних з інтеграцією. Вона дозволяє Україні розвивати технології та знання, які можуть бути використані для зміцнення безпеки та обороноздатності.

Загалом, процес інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір є складним та багатограним, вимагаючи від країни значних зусиль та реформ.

У 2023 р. відбулися значні події, що вплинули на геополітичний ландшафт та зміцнили стратегічне партнерство між ЄС і НАТО, а також між США і ЄС, спрямовані на протидію сучасним загрозам і викликам. Канада, Японія, Південна Корея та США об'єднали зусилля проти впливу Китаю і Росії. Важливим кроком став «Саміт за демократію 2023», який підкреслив необхідність консолідації демократичних сил у світі.

Країни G7 висловили підтримку Україні, що стало важливим стимулом для єднання країн Заходу. Відбулися засідання контактної групи «Рамштайн» та саміти, які зосереджувалися на координації зовнішньої політики та протидії загрозам.

З іншого боку, спостерігалось зміцнення політичного та військового співробітництва між Росією та Іраном, а також іншими авторитарними

країнами. Це включало спільні військово-морські навчання та інтенсифікацію контактів, що може вказувати на зростання їхньої координації та впливу.

На початку 2024 р. до БРІКС приєдналися нові країни, що може бути спробою Китаю та Росії створити противагу колективному Заходу. Ці розвитки підкреслюють важливість гнучкої та прогнозованої зовнішньої політики для України, щоб відповідати на зміни в геополітичному середовищі та захищати свої національні інтереси.

Поляризація між демократичними та авторитарними державами справді стає все більш помітною у світовій політиці. Це виявляється через такі події, як Саміт за демократію та зміцнення партнерства між країнами G7, а також розширення БРІКС та зближення Росії з Китаєм, Іраном та іншими країнами. Ці рухи вказують на зростання конкуренції за вплив у світі, що впливає на міжнародні відносини та економіку.

Ескалація конфронтації на основі «демократія-авторитаризм» може визначати глобальні тенденції у найближчому майбутньому, з політико-безпековим фактором, який відіграє ключову роль у цьому процесі. Зовнішня політика України, без сумніву, буде формуватися з урахуванням цих тенденцій та позицій її союзників у демократичному світі. Захист демократичних цінностей та національної безпеки залишається пріоритетом для України в цьому контексті.

Повноцінне членство України в НАТО відповідає її національним інтересам, оскільки альянс може надати більшу політичну та військову підтримку для забезпечення незалежності та територіальної цілісності країни, ніж нестабільний статус «позаблокової» країни або нечіткі «гарантії» безпеки, подібні до Будапештського меморандуму чи Київського безпекового компакту.

Євроатлантична інтеграція є природним продовженням стратегічного курсу України на зміцнення демократичних принципів у суспільстві. Прагнення України до визнання як європейської держави базується на спільних цінностях з західним світом. Розвиток громадянського суспільства, демократичних

інституцій та захист прав людини є ключовими національними інтересами, які підтверджені у законодавчих актах.

Членство в НАТО допоможе Україні вирішити важливі завдання, такі як: вступ до потужного військово-політичного союзу, що підвищить регіональну безпеку, забезпечить захист національної безпеки, запобігатиме новій агресії з боку Росії, покращить обороноздатність країни, узгодження військової організації зі стандартами НАТО, поглиблення євроатлантичної інтеграції для ефективнішого захисту економічних та політичних інтересів України в Європі та світі. Це також сприятиме економічній безпеці, інтеграції в європейські економічні структури та зміцненню позицій України у Європейському Союзі.

Україна висловила бажання приєднатися до НАТО понад 20 років тому, але процес інтеграції зазнавав затримок через відсутність політичної волі та імітаційні дії, а також через «позаблоковий» статус у 2010–2014 рр., який не запобіг російській агресії. У першій Стратегії зовнішньополітичної діяльності, затвердженій у 2021 р., було визначено, що Україна повинна досягти критеріїв членства в НАТО через реформи та використання можливостей для співпраці з Альянсом [32].

Після анексії Криму Росією та дестабілізації ситуації на сході України в 2014 р., НАТО виступило з твердою підтримкою суверенітету та територіальної цілісності України, призупинивши співпрацю з Росією, але залишивши відкритими канали зв'язку. У період з березня по квітень 2022 року, дії деяких урядових чиновників, які не були продуманими та компетентними, призвели до надмірних очікувань в українському суспільстві щодо можливостей НАТО. Це створило ризик зниження позитивного ставлення до НАТО серед громадян України. Медіа в Україні та Європі поширювали наративи про обмеження НАТО, такі як неможливість створення зони, забороненої для польотів, та відсутність військових контингентів. Такі аргументи, як відсутність членства України в НАТО і, відповідно, непоширення на неї статей Північноатлантичного договору, не знаходили розуміння у багатьох. Ця інформаційна тенденція спонукала групу українських експертів-євроатлантистів

написати лист до штаб-квартири НАТО, в якому вони просили звернути увагу на проблеми з позиціонуванням Альянсу в Україні та відсутність чітких повідомлень про Україну у публічних комунікаціях. Консорціум Громадська ліга «Україна-НАТО» звернувся до Північноатлантичної Ради перед зустріччю керівників країн Альянсу, висловлюючи подяку за всебічну підтримку з боку Альянсу та окремих союзних країн з початку російської агресії в Україні. У зверненні наголошувалося на відданості України євроатлантичним цінностям, закріпленим у Конституції, та закликала ігнорувати заяви деяких українських політиків, які критикували НАТО за бездіяльність.

Потреба вступу України до НАТО як ключового засобу забезпечення національної безпеки стала очевидною після початку російської війни в Україні у 2014 р. З того часу ідею підтримувала приблизно половина населення. Перед повномасштабним вторгненням Росії у лютому 2022 р. підтримка членства в Альянсі зросла з 62% до 76% за тиждень після початку війни. Однак, українська делегація в Стамбулі на початку вторгнення висловила готовність обговорити нейтралітет і відмову від членства в НАТО в обмін на міжнародні гарантії безпеки. Час від часу з'являлися списки потенційних країн-гарантів, але жодна з них не могла надати гарантії, еквівалентні статті 5 Північноатлантичного договору, на які сподівалися деякі українські лідери. Так званий Kyiv Security Compact, підготовлений восени 2022 р. як тимчасовий документ, мав потенційні наслідки, подібні до Будапештського меморандуму.

Зміна Конституції під час військового стану є неможливою. Важливо відзначити, що впровадження стандартів армій країн-членів НАТО сприяло підвищенню боєздатності Збройних сил України. Сильне партнерство та довіра між Україною та Альянсом сприяли наданню зброї Україні після російського вторгнення. Хоча це здійснювали окремі країни-члени, Альянс виконував координаційну роль. У документі «Стратегічна концепція НАТО 2030: український погляд» [37] правильно вказано, що демократія, права людини та повага до суверенітету залишаються актуальними, як і 70 років тому, і є фундаментальними для безпеки в північноатлантичному регіоні. НАТО об'єднує

не тільки армії, але й нації. Україна зараз бореться за свій вибір жити в демократії, де шануються права та свободи, а життя має значення. Європейська безпека та міжнародний порядок, заснований на правилах, були порушені агресією Росії. Внутрішня та зовнішня політика країн має відображати вільний вибір народів, а не бути нав'язаною ззовні. НАТО повинно засуджувати та протидіяти будь-яким спробам примусу суверенних держав до участі в політичних чи інших об'єднаннях. Альянс має бути готовим захищати принципи демократичного світового порядку не тільки словами, а й діями.

Мадридський саміт НАТО у червні 2022 р. не приніс значного прогресу щодо членства України в Альянсі, але це було очікувано враховуючи обставини. Основним завданням України залишається протидія російській агресії, і в цьому контексті саміт був позитивним. Альянс висловив готовність повернутися до обговорення вступу України після перемоги. Обережність в переговорах була зумовлена бажанням уникнути прямої конфронтації з Росією. У новій Стратегічній концепції до 2030 р. [37] Росія визначена як головна загроза безпеці союзників та миру в регіоні, а Китай вперше згадано як виклик інтересам та цінностям НАТО. У заключній декларації країни Альянсу підтвердили свою підтримку України, включаючи її право на самооборону та вибір заходів безпеки.

У вересні 2022 р. НАТО засудило спробу Росії анексувати чотири українські області, називаючи це найбільшою спробою анексії в Європі з часів Другої світової війни. Фальшиві референдуми, організовані Росією, були визнані нелегітимними, і НАТО підтвердило, що ці території належать Україні.

30 листопада 2022 р. міністри закордонних справ країн НАТО висловили занепокоєння через тривале вторгнення Росії в Україну, яке становить загрозу миру та стабільності в євроатлантичному регіоні. Вони підкреслили, що Росія несе повну відповідальність за війну та грубі порушення міжнародного права. Агресивні дії Росії, включаючи атаки на цивільну інфраструктуру України, призводять до гуманітарної кризи та впливають на світове продовольство. Російська політика, яка включає гібридні загрози та ядерну риторику, підриває

правила міжнародного порядку. НАТО зобов'язалося підтримувати Україну, зокрема у відновленні енергетичної інфраструктури та захисті від ракетних атак, та продовжувати підтримку її євроатлантичних амбіцій.

Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг наголосив на важливості підтримки України, оскільки війна має вплив на безпеку всіх країн. Він зазначив, що хоча НАТО не бере участі у конфлікті, Альянс продовжить підтримувати Україну [30].

30 вересня 2022 р. Україна оголосила про намір вступити до НАТО, хоча формальної процедури подачі заявки не існує. Процес приєднання вимагає консенсусу серед членів Альянсу. Україна висловила своє бажання приєднатися до НАТО, що відображає високу підтримку інтеграції серед українського народу. Незважаючи на стриману реакцію союзників, Україна прагне до членства без Плану дій щодо членства (ПДЧ), спираючись на прецедент Фінляндії та Швеції.

НАТО, як політично-військова організація, вимагає від своїх членів дотримання певних ціннісних критеріїв. Деякі країни вважають, що Україна не відповідає цим критеріям, особливо у сфері демократії та верховенства права.

Президент України Володимир Зеленський заявив, що країна шукатиме гарантії безпеки від НАТО до офіційного вступу.

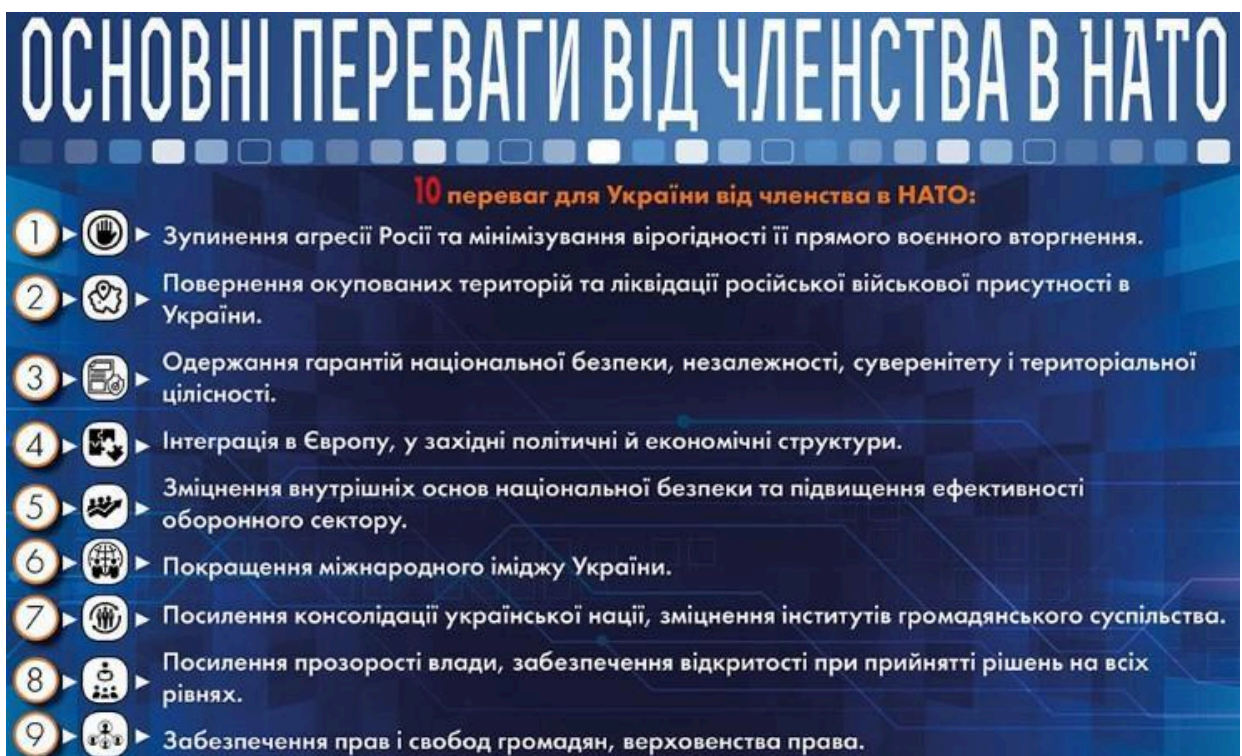
На засіданні Комісії Україна – НАТО було підкреслено важливість підтримки України, включаючи відновлення після руйнацій та надання допомоги в умовах війни. НАТО висловило готовність надати Україні негайну допомогу та підтримку на шляху до членства.

Існує серйозна загроза прямого конфлікту з Росією для безпеки країн НАТО. Якщо не ризикнути, війна, яку розпочала Росія проти України, може перетворитися на тривалий конфлікт з непередбачуваними наслідками для Європи та світу. Потрібно враховувати, що загроза прямого зіткнення є стратегічним блефом Путіна, який використовується для обмеження підтримки України та уникнення надання їй гарантії безпеки чи статусу члена НАТО. Знаходження шляхів підтримки України без прямої конфронтації з Росією є складним завданням.

Наразі немає ознак того, що Росія готова переглянути свою зовнішню політику. НАТО має усвідомити, що конфлікт між Росією та Україною є боротьбою між різними цивілізаціями. Росія виступає не як проблемний сусід, а як ворог, який прагне знищити Українську державу та підірвати ЄС та НАТО. Тільки об'єднання Заходу, включаючи Україну, може зупинити агресію Росії та притягнути її до відповідальності за порушення міжнародного права.

Україна вже давно знаходиться в центрі євроатлантичної політики через вплив Росії. Після завершення війни Україну слід запросити до НАТО та надати їй членство у прискореному порядку, відповідно до зовнішньополітичних принципів, закріплених у Конституції. Повноцінне членство в НАТО гарантуватиме незалежність України та захистить її від російських претензій. Запрошення України до НАТО може стати ключем до стримування Росії. Країни Альянсу повинні перестати боятися Кремля, оскільки Росія розуміє тільки мову сили. Україна зараз активно захищає спільні цінності НАТО, і союзники можуть прийняти консенсусне рішення щодо її членства, що посилить глобальну безпеку та підтвердить значення принципів, закладених у

Північноатлантичному договорі. Україна, яка стоїть на передовій боротьби між західною та московською цивілізаціями, продовжує рухатися шляхом євроатлантичної інтеграції. Історичні, ментальні, психологічні та геополітичні фактори підтверджують правильність цього курсу. Агресія Росії лише підкреслює необхідність НАТО як основної безпекової організації. Членство України в НАТО могло б запобігти російській інвазії, і хоча це не сталося з різних причин, український вибір євроатлантичної інтеграції вже зроблено і закріплено в Конституції. Україна стане членом НАТО.

Росія вважає Україну та Захід своїми принциповими супротивниками і виступає проти цінностей, які вони представляють, включаючи права людини, демократію та свободу. В контексті безпеки, членство України в НАТО розглядається як ключовий елемент захисту її суверенітету та територіальної цілісності. Однак, наразі це питання не є актуальним на практиці через триваючий конфлікт. Тому, на даний момент, основним засобом забезпечення безпеки є збільшення постачання сучасної зброї для ефективної відсічі агресії.

Висновки до розділу 2

Таким чином, невійськова допомога НАТО Україні є важливою складовою підтримки в умовах агресії Росії. НАТО активно сприяє розвитку цивільного сектору безпеки в Україні. Альянс надає допомогу у сфері кіберзахисту, що є критично важливим у сучасних конфліктах. Програми НАТО спрямовані на підвищення енергетичної безпеки України. Співпраця включає розвиток цінностей демократії та верховенства права. НАТО допомагає Україні у проведенні внутрішніх реформ. Альянс підтримує Україну у протидії надзвичайним ситуаціям. НАТО сприяє науково-технічному співробітництву з Україною. Підтримка включає розвиток цивільного персоналу сектору безпеки. Альянс допомагає Україні у боротьбі з кібер-загрозами. НАТО забезпечує допомогу у сфері логістики та стандартизації. Програми НАТО спрямовані на утилізацію вибухових боєприпасів. Альянс допомагає у боротьбі з саморобними вибуховими пристроями. НАТО сприяє утилізації стрілецької зброї та легкого озброєння. Альянс підтримує безпечне зберігання боєприпасів в Україні. НАТО надає допомогу у безпечній утилізації радіоактивних відходів. Альянс сприяє рекультивациі земель в Україні. НАТО підтримує Україну у переході до цивільної кар'єри для військових. Альянс допомагає у знищенні протипіхотних мін. НАТО сприяє політичній співпраці з Україною. Альянс підтримує розвиток індивідуальної свободи в Україні. НАТО засуджує агресію Росії проти України. Альянс підтримує право України на самооборону. НАТО сприяє зміцненню внутрішньої солідарності України. Альянс підтримує право України обирати власні механізми безпеки. НАТО відіграє ключову роль у підтримці України на міжнародній арені. Альянс сприяє кращому розумінню своєї діяльності в Україні.

Набуття членства в НАТО є стратегічною метою, яка сприятиме зміцненню національної безпеки. Україна прагне до повної інтеграції в євроатлантичні структури. Членство в НАТО забезпечить Україні гарантії безпеки та стабільності. Україна активно працює над виконанням критеріїв для

вступу в Альянс. Реформування оборонного сектору є частиною підготовки до членства. Україна зміцнює демократичні інститути для відповідності стандартам НАТО. Партнерство з НАТО допомагає Україні у проведенні необхідних реформ. НАТО підтримує Україну у зміцненні її обороноздатності. Інтеграція в НАТО збільшить регіональну та глобальну безпеку. Україна бере участь у міжнародних операціях під егідою НАТО. Співпраця з НАТО сприяє міжнародному визнанню України. НАТО виступає за суверенітет та територіальну цілісність України, надає Україні практичну допомогу у різних сферах, сприяє розвитку цивільного суспільства в Україні, допомагає Україні у відновленні миру та стабільності. Членство в НАТО є частиною стратегії національної безпеки України.

НАТО визнає важливість України для євроатлантичної безпеки, підтримує право України на вибір шляху розвитку, допомагає Україні у протидії гібридним загрозам.

Інтеграція в НАТО забезпечить Україні стратегічну підтримку. НАТО сприяє розвитку оборонних можливостей України. Членство в НАТО зміцнить міжнародну безпеку. Україна і НАТО співпрацюють у сфері кібербезпеки. НАТО підтримує Україну у боротьбі з корупцією. Інтеграція в НАТО сприятиме стабільності в Європі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на основі аналізу наукової і навчальної літератури охарактеризовано співробітництво України і НАТО під час російсько-української війни – напрями, форми і перспективи та зроблено наступні висновки:

1. Україна та НАТО мають довгу історію співробітництва, яка почалася ще на початку 90-х рр. З того часу, відносини між Україною та Альянсом значно поглибилися. Особливо після 2014 р., коли Росія незаконно анексувала Крим, співпраця між Україною та НАТО була активізована. Україна вступила до Ради північноатлантичного співробітництва у 1991 р. та програми «Партнерство заради миру» у 1994 р. У 1997 р. було підписано Хартію про особливе партнерство, яка поглибила відносини. У 2009 р. була підписана Декларація про доповнення до Хартії, що підтвердила намір України стати членом НАТО. Комісія Україна – НАТО була створена на основі Хартії про особливе партнерство. У 2023 р. Комісію замінила Рада Україна – НАТО, що свідчить про зміцнення відносин. Співпраця України з НАТО включає підвищення рівня оперативних спроможностей Збройних Сил України. Також важливим є співробітництво у сфері оборонних реформ та професіоналізації війська.

2. На Вільнюському саміті у 2023 р. КПД була перетворена на багаторічну програму. Програма допомоги сприяє відбудові структур безпеки і оборони України. НАТО прагне до повної оперативної сумісності з Україною. Альянс

відіграє ключову роль у євроатлантичній структурі безпеки. НАТО сприяє створенню нових форм співпраці та взаєморозуміння. Альянс зобов'язаний до розширення стабільності. НАТО віддане припиненню людських страждань, спричинених конфліктом на Балканах. Альянс бере участь у контролі над озброєннями. НАТО адаптує свій підхід до проблем безпеки. Альянс вирішує завдання у сфері безпеки. НАТО забезпечує колективну оборону. Альянс розвиває відносини з країнами-партнерами.

3. Інтеграція України до НАТО супроводжується рядом проблем, які потребують уваги та розв'язання. Однією з основних перешкод є військовий конфлікт на сході України та анексія Криму Росією. Членство в НАТО вимагає від країни стабільності та відсутності територіальних конфліктів. Російська агресія створює безпекові виклики, які ускладнюють інтеграційний процес. Існує також опір з боку деяких членів НАТО, які стурбовані можливими наслідками розширення Альянсу. Внутрішньополітичні розбіжності в Україні також впливають на процес інтеграції. Реформування оборонного сектору України є важливим кроком на шляху до НАТО, але воно вимагає значних зусиль. Необхідно забезпечити сумісність військових стандартів України зі стандартами НАТО. Економічні труднощі України можуть уповільнити процес модернізації армії. Публічна підтримка членства в НАТО в Україні не є однозначною, що створює додаткові виклики. Інформаційна війна та пропаганда також впливають на громадську думку щодо НАТО. Необхідно подолати історичні стереотипи та недовіру до Альянсу. Україна має працювати над зміцненням демократичних інститутів для відповідності критеріям НАТО. Зовнішньополітичний тиск Росії на Україну є серйозною перешкодою для інтеграції. Потрібно забезпечити правову сумісність України з нормами міжнародного права, які дотримує НАТО. Україна повинна продемонструвати здатність до ефективної самооборони. Важливою є підтримка з боку ключових членів НАТО для просування інтеграції. Україні необхідно активізувати двосторонні відносини з країнами-членами Альянсу. Також важливим є

забезпечення прозорості в оборонних витратах та боротьба з корупцією. Україна має продовжувати участь у миротворчих місіях під егідою НАТО.

4. Невійськова допомога НАТО Україні є важливою складовою підтримки в умовах агресії Росії. НАТО активно сприяє розвитку цивільного сектору безпеки в Україні. Альянс надає допомогу у сфері кіберзахисту, що є критично важливим у сучасних конфліктах. Програми НАТО спрямовані на підвищення енергетичної безпеки України. Співпраця включає розвиток цінностей демократії та верховенства права. НАТО допомагає Україні у проведенні внутрішніх реформ. Альянс підтримує Україну у протидії надзвичайним ситуаціям. НАТО сприяє науково-технічному співробітництву з Україною. Підтримка включає розвиток цивільного персоналу сектору безпеки. Альянс допомагає Україні у боротьбі з кібер-загрозами. НАТО забезпечує допомогу у сфері логістики та стандартизації. Програми НАТО спрямовані на утилізацію вибухових боєприпасів. Альянс допомагає у боротьбі з саморобними вибуховими пристроями. НАТО сприяє утилізації стрілецької зброї та легкого озброєння. Альянс підтримує безпечне зберігання боєприпасів в Україні. НАТО надає допомогу у безпечній утилізації радіоактивних відходів. Альянс сприяє рекультивациі земель в Україні. НАТО підтримує Україну у переході до цивільної кар'єри для військових. Альянс допомагає у знищенні протипіхотних мін. НАТО сприяє політичній співпраці з Україною. Альянс підтримує розвиток індивідуальної свободи в Україні. НАТО засуджує агресію Росії проти України. Альянс підтримує право України на самооборону. НАТО сприяє зміцненню внутрішньої солідарності України. Альянс підтримує право України обирати власні механізми безпеки. НАТО відіграє ключову роль у підтримці України на міжнародній арені. Альянс сприяє кращому розумінню своєї діяльності в Україні.

5. Набуття членства в НАТО є стратегічною метою, яка сприятиме зміцненню національної безпеки. Україна прагне до повної інтеграції в євроатлантичні структури. Членство в НАТО забезпечить Україні гарантії безпеки та стабільності. Україна активно працює над виконанням критеріїв для

вступу в Альянс. Реформування оборонного сектору є частиною підготовки до членства. Україна зміцнює демократичні інститути для відповідності стандартам НАТО. Партнерство з НАТО допомагає Україні у проведенні необхідних реформ. НАТО підтримує Україну у зміцненні її обороноздатності. Інтеграція в НАТО збільшить регіональну та глобальну безпеку. Україна бере участь у міжнародних операціях під егідою НАТО. Співпраця з НАТО сприяє міжнародному визнанню України. НАТО виступає за суверенітет та територіальну цілісність України, надає Україні практичну допомогу у різних сферах, сприяє розвитку цивільного суспільства в Україні, допомагає Україні у відновленні миру та стабільності. Членство в НАТО є частиною стратегії національної безпеки України.

НАТО визнає важливість України для євроатлантичної безпеки, підтримує право України на вибір шляху розвитку, допомагає Україні у протидії гібридним загрозам.

Інтеграція в НАТО забезпечить Україні стратегічну підтримку. НАТО сприяє розвитку оборонних можливостей України. Членство в НАТО зміцнить міжнародну безпеку. Україна і НАТО співпрацюють у сфері кібербезпеки. НАТО підтримує Україну у боротьбі з корупцією. Інтеграція в НАТО сприятиме стабільності в Європі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Політологія: наука про політику. Підручник для вищої школи. 4-е вид., виправ. та доп. К., 2016. 640 с.
2. Антоненко В. Г. Політологія: підручник. 3. вид., перероб., доп. К., 2016. 538 с.
3. Бабкіна О. В., Безродний Є. Ф., Горбатенко В. П., Дмитренко С. П., Дорофей В. Т. Політологія: посібник для студ. вузів. К., 2014. 366 с.
4. Бадрак В., Горбулін В. Над прірвою. 200 днів російської війни. Київ: Брайт Букс, 2022. 280 с.
5. Балтін В. Політологія: навч.-метод. посіб. К., 2015. 290 с.
6. Бойко О. Д., Горбатенко В. П., Денисюк С. Г., Зеленько Г. І., Коваленко А. О., Корнієнко А. О. Прикладна політологія: навч. посіб. К., 2016. 472 с.
7. Вегеш М. М., Остапець Ю. О., Бондар В. Л. Політологія: підручник. 4-те вид., перероб. і доповн. К., 2014. 384 с.
8. Власюк О., Кононенко С. Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни: монографія. Київ: НІСД, 2017. 302 с.
9. Воробйов Є. Політологія: наука про політику: підручник для вищої школи. 5-те вид., випр. та доп. К., 2012. 640 с.
10. Гай-Нижник П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. К.: «МП Леся», 2017. 332 с.

11. Гелей С. Політологія: Навчальний посібник. 5-е вид., перероб. і доп. К., 2014. 645 с.
12. Герасіна Л. М. Політологія: Академічний курс: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К., 2016. 519 с.
13. Громадська ліга «Україна-НАТО» URL: <http://www.ua-nato.org.ua/>
14. Декларація Мадридського саміту. Прийнята главами держав і урядів НАТО учасників засідання Північноатлантичної ради в Мадриді 29 червня 2022 року. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_196951.htm].
15. Дробінка І. Г. Політологія: навчальний посібник. К., 2017. 289 с.
16. Журнал Україна до НАТО. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/>Заява громадських рад при ЦОБВ України. URL: https://mfa.gov.ua/searchresult?site_id=1&key.
17. Заява міністрів закордонних справ країн НАТО. Бухарест, 29–30 листопада 2022 року. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_209531.htm?selectedLocale=uk
18. Заява Північноатлантичної ради з приводу так званого «референдуму» в Криму URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_108030.htm?selectedLocale=uk
19. Заява Північноатлантичної ради щодо так званих «референдумів» на частинах території України. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_207558.htm?selectedLocale=uk
20. Іщенко М. Політологія: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Черкаси, 2014. 387 с.
21. Київ: Вступ України до НАТО підтримали 20 країн URL: <https://www.dw.com/uk/kiiv-vstupukraini-do-nato-pidtrimali-20-krain/a65883465?fbclid=IwAR0uwPh-duiZJc36mRkFMB72Da9XmY8S04fdvZw9CgdHIRIFQZ372aODCh0>
22. Кравченко В. Чому НАТО не дає Україні зброю. Підсумки Мадридського саміту. URL: <https://zn.ua/ukr/international/chomu-nato-ne-daje-ukrajini-zbroju-.html>

23. Кузь О. Політологія: Навч. посібник. Х., 2014. 340 с.
24. Магда Є. Гібридна агресія Росії. Уроки для Європи К.: Каламар, 2017. 268 с.
25. Обушний М. Політологія: Довідник. К., 2015. 599 с.
26. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища: [аналітична доповідь]. К.: НІСД, 2015. 100 с.
27. Перепелиця Г. М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування. К., 2015.
28. Підтримка вступу України в НАТО сягнула 83%, в ЄС – 86%. URL: <https://pmg.ua/life/110601-pidtrymka-vstupu-ukrainy-v-nato-syagnula-83-v-yes-8619>
29. Портников В. Головний блеф Путіна. Який хід зробив Зеленський та чи готовий ризикнути Захід. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/zelenskiy-zrobiv-hid-portnikov-pro-blef-putina-tagarantiji-bezpeki-nato-novini-ukrajini-50310153.html>
30. Пресконференція Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга перед засіданням міністрів закордонних справ країн НАТО в Бухаресті. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/opinions_209356.htm?selectedLocale=uk
31. Пристайко: «На захід від нас – НАТО, на схід – Росія». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60378627>
32. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України №448/2021 від 26 серпня 2021 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
33. Результати Мадридського саміту НАТО 29-30 червня. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-madrydskoho-samitu-nato-29-30-cherhvnya>.
34. Самоідентифікація українців різко зросла порівняно із серпнем минулого року. *Дзеркало тижня*. URL:

<https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ukrajintsi-ta-rosijani-ne-odin-narod-tak-vvazhajutponad-90-hromadjan-ukrajini.html>

35. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с.

36. Сидоренко С. Україна повертається до НАТО. Як саміт у Мадриді змінив ставлення до Альянсу. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/07/1/7142411/>

37. Стратегічна концепція НАТО 2030: український погляд. URL: https://prismua.org/eight_point_nato/.

38. Тодоров І. Я. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: монографія. Донецьк, 2006. С. 73.

39. Тодоров І. Чому НАТО потрібна Україна. URL: <https://ukrainer.net/ukrainina-nato/>

40. 2022 Strategic Concept. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept>

41. Холод В. Політологія: Навчальний посібник. Суми, 2015. 415 с.

42. Шляхтун П. Політологія: Теорія та історія політичної науки: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К., 2012. 573 с.

43. Putin's war against Ukraine. Revolution, nationalism, and crime / Taras Kuzio. Toronto, 2017.